

ločilen preobrat se izvrši v junakinji: iz ljubke igračke v moških rokah se povzpne v osveščeno ženo.

Treba je dodati, da nekatere novele niso samo subtilni psihološki zapisi, ampak je v njih opazna tudi druga komponenta pripovedi, fabulativno snovanje. Vendar tudi tu dejanje močno sloni na dušeslovnih argumentih. V »Drugi ženitvi« je odpoved lažni življenjski sreči starega, ganljivo dobrega in poštenega Menarta, enega najbolj izkristaliziranih likov, globoko podprta v njegovih mentalnih osnovah. Prav tako je življenjski brodolom Koritnika v noveli »Stari Koritnik« podan impresivno in prepričljivo.

Res, nekatere novele niso tako dušeslovno razčlenjene (»Sama«), nekatere so vsebinsko le preskromne in preblede (»S Krasa«). Vendar celota zabriše te pomanjkljivosti in šibkosti.

Ni nezanimivo, da je osnovni podton novel boleč, teman, mračen. To skoraj preseneča, še posebej, ker ne izvira niti najmanj iz apriorne volje, ampak je resnični izraz vznemirjenega in prizadetega pisateljčinega peresa. Toda, ker so zvečine junaki v usodnih trenutkih vendarle človeško lepi, plemeniti in pošteni, tiho verujemo skupaj s pisateljico, da bodo tudi tegobe sedanjosti, ki nas včasih še duše, prešle v grenek, trpek, pa hkrati tudi neopredelljivo daljen spomin.

Marjan Brezovar

KATJA ŠPUR, DVA STUDENCA

Slovenske založbe na splošno pedantno sestavljajo repertoarje, v redakcijah sede za založniški posel kvalificirani ljudje, poleg tega jim stoje ob strani založniški sveti, kljub tem varnostnim ukrepom pa se včasih vendarle zgodi, da izide kako delo, s katerim pri najboljši volji ne veš kaj početi. To se je n. pr. zgodilo ob izidu knjižice Katje Spur Dva studenca. V zadrego nas je spravila Primorska založba Lipa, ki pa najbrž glede kvalitete pričujočih črtic ni bila istega mnenja, saj je v knjigo investirala nekaj lepih ilustracij Jožeta Ciuhe.

Knjižica prinaša peščico lirično sentimentalnih, bolj sentimentalnih kot liričnih črtic na erotično temo. Nastopa neki pramoški, ki zapovrstjo onesrečuje prazenske. Nesrečnice si sicer dopovedujejo, da je moški nevaren za njihov duševni mir, toda šibke so in dajo se prevarati. Nato druga drugi pišejo afektirano obupana pisma z žlahtnimi aforizmi (n. pr.: Bil je reka, ki ste jo hoteli vso zajeti, a koliko njenih voda je med vašimi prsti odtekle drugam...), pramoški pa si tisti čas izbere tretjo devico. To je tudi vse, kar se da razbrati iz omlednih črtic, zavitih v skrivnostne vzdihne in modrovanja pogrošne sorte.

Pri tej lirični prozi gre najbrž za intimnost tiste vrste, ki za publiko ni zanimiva; ta intimnost je celo neprijetna, kot je nerodno prebiranje tuje privatne korespondence. Tega niti ne bi bilo treba naglasiti, če ne bi nekateri (liriki in ljubitelji) še vedno zamenjavali zasebnih intimnosti z umetniškimi razodetji. Pričujoča knjižica je pravzaprav samo ekstremni eksces takšnega pojmovanja.

Da bi zakrile intimnost, so se črtice v Dveh studencih preoblekle v kitajska oblačila (Hsi Men, Mej Ling, sandalov les, riževa bilka itd.). Ne smemo pa pozabiti, da je povprečno izobrazeni Slovence prebiral Pearl Buckovo in da ga tedaj ta izposojena maškaradna eksotika ne presune.

Knjižica zastavlja torej eno samo vprašanje: kako se je pretihotapila čez kitajski zid založniških repertoarjev?

Mitja Mejak

DESCARTES, RAZPRAVA O METODI*

1.

Prevodi temeljnih del iz svetovne filozofske klasike so pri nas redko posejani. Razen klasikov marksizma ne vem, če smo dobili doslej kaj več kakor dve Kantovi razpravi in nekaj Platonovih dialogov. Zato je vsak ljubitelj filozofije z veseljem pozdravil izid dveh Descartesovih razprav, Razprave o metodi in Pravil, kako naravnati umske zmožnosti, še posebej zaradi redko lucidnega, adekvatnega in tekočega prevoda pokojnega Borisa Furlana, ki mu je pridejan izredno bogat in temeljit komentar dr. Lava Čermelja za fiziko in matematiko, prevajalca B. Furlana za filozofijo in dr. Franceta Hribarja za fiziologijo. Komentarju sta med drugimi potrebnimi pripomočki dodana še Kartezijski glosar in kratek prevajalčev posnetek v francoščini. Uvod v Descartesovo življenje in delo s kritičnim ovrednotenjem filozofovega pomena za razvoj sodobne znanosti je povzet iz Zgodovine filozofije, ki je delo kolektiva ruskih filozofov, pri čemer je zlasti zanimivo poglavje o pogojenih refleksih, glede katerih je menil veliki ruski fiziolog Pavlov, da jih je bil pred njim že Descartes nakazal.

V tej zvezi naj omenim še knjigo prof. Alme Sodnikove o Descartesu, ki jo je ob tristoletnici Razprave o metodi (1959) prav tako izdala Slovenska Matica. (Alma Sodnik: Descartes. Njegovo življenje in filozofija.)

Descartesa (1596—1650) imamo za enega od začetnikov moderne znanosti. V svoja raziskavanja je uvedel eksperiment in je s tem izpodkopal vero v znanstveno dogmo, ki si jo je cerkev prisvojila od Aristotela. S svojim načinom filozofskega razmišljanja je pomagal rušiti metode sholastike in je postal tako eden od tistih izbranih duhov, ki so postavili temelje sodobnemu znanstvenemu raziskavanju in mišljenju.

Obe razpravi s komentarjem in glosarjem, kritični uvod ruskih filozofov in historično opisni prikaz filozofske misli pri Descartesu v knjigi Alme Sodnikove, vse to nam nudi temeljito oporo, da se seznanimo z duhom in načinom mišljenja velikega francoskega misleca. Zato ne mislim na tem mestu obnavljati, razčlenjevati ali dopolnjevati, kar so drugi kompetentnejši pred mano tako dobro in uspešno opravili. Rajši se bom posvetil vprašanju, zakaj je Descartes od starejših klasikov filozofije še danes eden od najbolj branih

---

* René Descartes: Razprava o metodi, Pravila, kako naravnati umske zmožnosti, Prevod: Boris Furlan. Uvod: G. F. Aleksandrov. Komentar: L. Čermelj (fizika in matematika), Boris Furlan (filozofija), F. Hribar (fiziologija). Založila Slovenska Matica. Ljubljana 1957.